

RAADSINFORMATIEDOCUMENT GEMEENTE WATERLAND

Raadsnummer	: 349-172
Zaaknummer	: 39053-2024
Onderwerp	: Stand van zaken asielopvang, huisvesting statushouders en Oekraïense ontheemden gemeente Waterland
Portefeuillehouder	: Marian van der Weele
Contact via	: Afdeling Samenleving
Datum	: 21 januari 2025

Kennisnemen van

de stand van zaken over de asielopvang in de COA opvanglocatie hotel Van der Valk te Katwoude, de huisvesting van statushouders en de gemeentelijke opvang van de Oekraïense ontheemden.

Achtergrond

De gemeenten in de regio Zaanstreek-Waterland hebben gezamenlijk afspraken gemaakt over de diverse huisvestingsopgaven in het kader van de spreidingswet. Zaanstad neemt hierin het grootste deel van de asielopvang voor zijn rekening, Purmerend zet zich in voor de opvang van Oekraïense ontheemden en de kleine gemeenten zorgen gezamenlijk voor opvang voor minderjarige vluchtelingen met een status. Waterland levert een bijdrage aan de opvang van zowel vluchtelingen als Oekraïense ontheemden. Om te voldoen aan de Spreidingswet dient gemeente Waterland 113 asielzoekers en 10 alleenstaande minderjarige vreemdelingen (hierna: AMV) op te vangen. De plekken in Waterland zijn nodig om te voldoen aan de totaalaantallen voor de regio. Conform regionale afspraken verzorgt Waterland tot maart 2026 opvang voor een groep AMV's (50) en reguliere vluchtelingen (169) in hotel Van der Valk te Katwoude. Op die manier wordt op deze locatie de capaciteit optimaal benut en worden de regionale afspraken nageleefd.

Spreidingswet

De spreidingswet droeg gemeenten op om gezamenlijk 96.000 opvangplekken te regelen. Dit aantal is nog niet gerealiseerd. In december 2024 heeft de minister van Asiel en Migratie besloten om gemeenten en provincies een half jaar de tijd te geven om de resterende plekken te vinden en nog geen verdelingsbesluit op te stellen.

Stand van Zaken asielopvang in de COA locatie hotel Van der Valk te Katwoude

Op de locatie woont een diverse groep (gezinnen, alleenstaande mannen, alleenstaande vrouwen en de groep AMV's). Er is een goede samenwerking tussen de gemeente Waterland, de gemeente Edam-Volendam, de politie en het COA. Dankzij deze samenwerking wordt er adequaat gereageerd op incidenten, met als meest recente voorbeeld de jongere die op het dak van het hotel is geklommen en met dakpannen heeft gegooid. Deze jongere is overgeplaatst naar een passendere locatie.

Elke 6-8 weken vindt het omwonendenoverleg plaats. Hierbij komen het COA, de gemeente Waterland, de gemeente Edam-Volendam en omwonenden van de opvanglocatie in Katwoude en indien nodig de wijkagent bij elkaar om te spreken over de gang van zaken. Dit zorgt ervoor dat eventuele signalen of klachten op tijd op de juiste plek terecht komen. Het omwonendenoverleg heeft met name een positieve

bijdrage, omdat hierin samenwerkingen ontstaan. In samenwerking met lokale ondernemers is een aantal bewoners van het COA naar werk in de omgeving begeleid. Een baan bij een lokale ondernemer geeft kansen: mensen leren hun omgeving kennen, doen nieuwe contacten op en leren de taal. Het omwonendenoverleg geeft ook de mogelijkheid om in te spelen op behoeften van bewoners van het COA aan kleding, speelgoed en andere spullen.

Besteding Specifieke Uitkering

Het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft gemeenten met een asielopvang de mogelijkheid gegeven om tot 1 november 2023 een specifieke uitkering (hierna: SPUK) aan te vragen voor de aanpak van overlastgevende asielzoekers. Aangezien er tijdens de opstartfase van de opvanglocatie in Katwoude een aantal incidenten heeft plaatsgevonden, heeft de gemeente Waterland deze specifieke uitkering aangevraagd en is er een bedrag van € 100.000,- toegekend. Tegen de tijd dat dit geld ontvangen was, bleek de situatie rondom de opvanglocatie in Katwoude in rustiger vaarwater te verkeren. Daarom is de vraag bij het Rijk uitgezet of we de invulling van de SPUK kunnen bijstellen van repressief naar meer preventieve maatregelen. Dit verzoek is gehonoreerd. De middelen die beschikbaar zijn gesteld vanuit de SPUK moeten in 2024 besteed worden. Eventuele overgebleven middelen dienen teruggestort te worden aan het rijk.

Het bedrag van de SPUK is ingezet voor 3 onderdelen die gericht zijn op het voorkomen van overlast: een projectleider, schoolverzuim en activiteiten. De activiteiten zijn gespecificeerd in sportieve en culturele activiteiten. Hieronder volgt een kort overzicht van de besteding.

Projectleider SPUK

Om de besteding van de SPUK zorgvuldig tot uitvoering te laten komen is een projectleider aangesteld voor 8 uur per week. Deze projectleider is een intensieve samenwerking gestart met de medewerkers van het COA om zo te komen tot een aantrekkelijk aanbod van activiteiten.

Schoolverzuim tegengaan onder AMV's

Onderwijs is van essentieel belang om een vak te leren en te bouwen aan een toekomstperspectief. Daarnaast draagt het bij aan de Nederlandse taalontwikkeling van deze jongeren. Eerder dit jaar is daarom een pilot gestart om het schoolverzuim onder AMV's te verlagen. Schoolgaande AMV's hebben een OV-kaart gekregen om mee naar school te reizen en om privé te gebruiken. Voorwaarden voor het gebruik van deze kaart is naar school gaan. Op het moment dat de jongere verzuimt, is het niet langer mogelijk de kaart te gebruiken. Deze pilot loopt in 2025 door.

Sportieve activiteiten

Sport verbindt, zorgt voor zinvolle dagbesteding en houdt je fit. Het is belangrijk dat deze doelgroep de mogelijkheid krijgt om te sporten, om in contact te komen met de samenleving en de geest te verzetten. Dankzij samenwerkingen met inwoners van Waterland heeft een aantal jongeren zich aangesloten bij een lokaal voetbalteam. Voor de AVM'ers die niet bij een team zijn aangesloten maar wel graag willen voetballen is een aparte training ingericht. Deze training wordt gegeven door een vrijwilliger van Sam's plan met behulp van een aantal vaders. Wekelijks sporten op deze manier 30 AMV'ers. Deze trainingen zullen komend jaar ook doorgaan.

Sinds juni is wekelijks een sportcoach aanwezig op het COA om te sporten met bewoners. Deze lessen worden goed bezocht, maar wegens het wegvallen van de SPUK in 2025 zullen deze sportlessen stoppen. De afgelopen maanden hebben veel bewoners gesport bij een lokale sportschool. Bewoners kunnen hiermee zelf bepalen wanneer zij gaan sporten en deze autonomie is belangrijk. Om deze reden, en het wegvallen van de sportcoach, zijn er afspraken gemaakt met de sportschool en kunnen de bewoners ook in 2025 gebruik maken van deze mogelijkheid.

Tot slot heeft het COA gebruik gemaakt van de Marijkehal om sportieve activiteiten voor haar bewoners te organiseren. Komend jaar zal het COA sporadisch gebruik blijven maken van de Marijkehal.

Culturele activiteiten

Naast sport, werken ook culture activiteiten verbindend. Met de middelen hebben we ingezet op activiteiten waarbij de eigen cultuur tot uiting komt. Zo hebben de bewoners van het COA het afgelopen jaar gebruik kunnen maken van de keuken in de Bolder. Hier hebben zij de mogelijkheid gekregen om eigen maaltijden te bereiden. Door het wegvallen van de SPUK in 2025 zal dit niet worden doorgezet. Om de Nederlandse cultuur te leren kennen, is er een uitje georganiseerd in de regio. Een groep bewoners is op een dagtocht geweest naar de Zaanse Schans, Marken, Edam en Volendam. Tot slot is er een investering gedaan in een naaiatelier op de locatie. Hiermee wordt voorzien is zowel een culturele als creatieve behoefte. Zolang de locatie operationeel is, kunnen bewoners hier gebruik van maken.

Op een paar incidenten na is het is afgelopen jaar rustig verlopen rondom de opvang. De activiteiten die zijn georganiseerd vanuit de SPUK hebben daaraan bijgedragen. Er is een aantal samenwerkingen met inwoners en lokale ondernemers uit voortgekomen. Waar mogelijk is de SPUK duurzaam ingezet waarvoor activiteiten ook in 2025 nog door kunnen gaan.

Stand van Zaken huisvesting statushouders

In 2024 heeft de gemeente aan haar taakstelling huisvesting statushouders voldaan. Het afgelopen jaar zijn er 5 personen meer gehuisvest. Deze personen tellen mee voor de taakstelling van 2025 en vormen een buffer. Deze buffer geen ruimte in de taakstelling voor 2025, omdat passende woningen niet altijd beschikbaar zijn.

Stand van Zaken gemeentelijke opvang Oekraïense ontheemden

De Richtlijn Tijdelijke Bescherming (hierna: RTB) voor Oekraïense ontheemden is met 1 jaar verlengd tot maart 2026. In de gemeente Waterland zijn 316 gemeentelijke opvangplekken voor deze doelgroep. Deze plekken zijn verdeeld over de woonunits aan de Cornelis Dirkszoonlaan, het Lake Land hotel, de Nieuwe Zijds Burgwal en de Gooische Kaai. De contracten voor deze opvanglocaties worden, net als de RTB, verlengd tot maart 2026.

De populatie op beide locaties is stabiel; er zijn weinig wisselingen van personen. Ook het team dat op de locatie werkzaam is, is de afgelopen periode min of meer hetzelfde gebleven. Dit betekent dat de ontheemden te maken hebben met vaste gezichten. De stabiliteit in de bewonerspopulatie en het team zorgt voor rust en vertrouwen. Het zorgt er ook voor dat wij als gemeente meer vooruit kunnen kijken en zaken vooraf goed kunnen organiseren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan voorlichtingsavonden of de werving van vrijwilligers om de Nederlandse taal bij kinderen te verbeteren.

Over het algemeen gaat het ook goed op de opvanglocaties. Een groot deel van de bewoners heeft werk en de kinderen gaan naar school. Er is een jobcoach actief om mensen naar werk te begeleiden. Tegelijkertijd ontstaan er af en toe spanningen, omdat mensen al geruime tijd dicht op elkaar leven en perspectief ontbreekt. Om deze reden kunnen bewoners in gesprek met de Oekraïenssprekende psycholoog. Wanneer blijkt dat deze gesprekken onvoldoende helpen, wordt er met de persoon gekeken naar andere hulp.

Riool-en afvalstoffenheffing

In 2025 wordt de riool-en afvalstoffenheffing voor de woonunits aan de Cornelis Dirkszoonlaan betaald uit het Oekraïne-budget. Het gaat in totaal om € 459,- aan riool- en afvalstoffenheffing per woonunit. De totale kosten komen op € 23.868,- (€ 459 x 52 woonunits). Met dit besluit sluit Waterland aan op de werkwijze van de overige gemeenten in de regio Zaanstreek-Waterland. Voor 2026 wordt een nieuwe afweging gemaakt over het heffen van deze gemeentelijke belastingen bij de Oekraïense ontheemden.

Eigen bijdrage

De opvang van ontheemden gaat in maart 2025 het derde jaar in. Er zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd in de opvang, waaronder de invoering van de eigen bijdrage voor gas, water en licht per

1 januari 2025. Oekraïense ontheemden met inkomen dienen een eigen bijdrage te betalen. Deze bijdrage is vastgesteld op € 105,- per meerderjarige.

Voor een gezin gaat het om een maximumbedrag van € 210,-. Er geldt een drempelbedrag van 120%: een ontheemde die minimaal 120% van het voor hem van toepassing zijnde leefgeldbedrag verdient, is verplicht de eigen bijdrage te betalen. Gedachte achter het drempelbedrag is dat werken moet lonen. Door het betalen van de eigen bijdrage dragen ontheemden bij aan de opvang en wordt een eerste stap gezet om ongelijkheden tussen verschillende doelgroepen (ontheemden, asielzoekers en statushouders) te verkleinen. Ook Waterland int deze eigen bijdrage vanaf 1 januari 2025.

Verlaging normbedrag vanuit het Rijk

Vanuit het Rijk ontvangt elke gemeente die Oekraïense ontheemden opvangt een bedrag per beschikbare plek per dag. Dit normbedrag wordt per 1 januari 2025 verlaagd van €61,- naar €44,-. Voor 2024 ontvingen we € 7.055.016,- ($316 \times 366 \times 61$). Voor 2025 gaat het om € 5.074.960,- ($316 \times 365 \times 44$). Een deel van deze verlaging wordt gecompenseerd door de eigen bijdrage. Voor de gemeente Waterland betekent dit een verlaging van ruim € 1,8 miljoen. Een eerste raming geeft aan dat er ondanks de verlaging van het budget ruim voldoende geld over blijft om de opvang van Oekraïense ontheemden te bekostigen.

Afspraken met de handbalvereniging

De woonunits aan de Cornelis Dirkszoonlaan zijn gerealiseerd op de handbalvelden. Deze velden zijn in augustus 2022 beschikbaar gesteld voor een periode van 3 jaar. Indien deze velden na deze periode niet in de originele staat hersteld en opgeleverd worden, heeft de gemeente zich verplicht met het bestuur een onderzoek in te stellen naar een alternatieve locatie voor de handbalvelden en bijbehorende kantine. De gebruiksperiode is inmiddels verlengd tot maart 2026. De kans is zeer aannemelijk dat de tijdelijke woonunits op de handbalvelden na maart 2026 nog nodig zijn voor de opvang van de Oekraïense ontheemden of andere doelgroepen. Daarom is een projectleider aangewezen om het locatieonderzoek voor de handbalvelden uit te voeren.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders,

drs. E.G.H. Dijk MPM
gemeentesecretaris/algemeen directeur

drs. M.C. van der Weele
burgemeester